

Józef Borzyszkowski

"Informator o zbiorach Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej”", przeł. Katarzyna Minczykowska, Toruń 2000 : [recenzja]

Acta Cassubiana 4, 331-332

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**INFORMATOR O ZBIORACH FUNDACJI
„ARCHIWUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ”,
POD RED. K. MINCZYKOWSKIEJ, TORUŃ 2000,
SS. 305**

W ramach Biblioteki Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej” w Toruniu, jako jej tom XXX, ukazał się *Informator o zbiorach Fundacji ...*, stanowiący bezcenną pomoc dla historyków i innych badaczy dziejów najnowszych Pomorza i Polski, nie tylko spraw z lat okupacji hitlerowsko-niemieckiej. Podstawową zawartość *Informatora* poprzedzają *Przedmowa* prezesa zarządu Fundacji – Doroty Zawackiej-Wakarecy, prezentującej *Powstanie i działalność Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej”* (s. 7-14) i *Wstęp* (s. 15-21) współautorki i redaktorki tomu Katarzyny Minczykowskiej. D. Wakarecy przypomina sylwetkę twórczyni Fundacji – Elżbiety Zawackiej oraz okoliczności powstania tej unikatowej społecznej instytucji naukowej, której początki osadzone są w działaniach toruńskiego oddziału Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. W swojej przedmowie przywołuje dziesiątki nazwisk osób wspierających prof. E. Zawacką, współtworzących w różny sposób tę instytucję – zbiory i dorobek naukowo-wydawniczy Fundacji. Jedną z form jej działania, zarazem najstarszą, jest Klub Historyczny im. A. Antczaka, powstały w 1987 r. przy ZK-P, stanowiący kiedyś załazek Fundacji. Niewątpliwie najbardziej znaczące dla poznania przeszłości okupacyjno-konspiracyjnej są wydawnictwa Fundacji i zgromadzone przezeń zbiory archiwalne i biblioteczne, dotyczące głównie ludzi pomorskiego ruchu oporu.

Redaktorka *Informatora* zaprezentowała we *Wstępie* dzieje i charakterystykę zbiorów Fundacji. Aktualnie stanowią je „około 25 metrów bieżących akt i materiałów pokrewnych, około 3000 fotografii, 121 mikrofilmów, 68 eksponatów muzealnych oraz ok. 2300 pozycji składających się na zbiory biblioteczne”. Podstawą są materiały zgromadzone przez E. Zawacką, obejmujące „materiały dotyczące Organizacji Przystosobienia Wojskowego Kobiet oraz konspiracji w latach 1939-1947”. Zostały one uzupełnione dzięki darom członków i sympatyków Fundacji oraz bohaterów i badaczy dziejów konspiracji pomorskiej. W ramach archiwaliów wydzielone zostały, zaprezentowane w *Informatorze*, trzy działy: *I Archiwum Pomorskie Armii Krajowej*, obejmujący akta Okręgu Pomorskiego ZWZ – AK (najcenniejsze), TOW „Gryf Pomorski”, teczki osobowe konspiratorów pomorskich (1699), kolekcje i spuścizny, teczki pro-

blemowe i pomoce archiwalne. Zbiór akt TOW „Gryf Pomorski” przekazany został Fundacji w 1992 r. przez Bernarda Szczęsnego, wieloletniego prezesa Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, byłego konspiratora i więźnia Stutthofu, po wojnie wysokiego urzędnika różnych organów samorządowych i wojewódzkiej administracji państwowej.

Drugi dział Fundacji to *Archiwum Wojennej Służby Kobiet*, a w nim przede wszystkim 2159 teczek osobowych kobiet – żołnierzy. Trzeci dział to *Archiwum Wydziału Łączności Zagranicznej ZWZ – AK*, obejmujący także liczne teczki osobowe. Czwarty dział zawiera fotografie i mikrofilmy; piąty – muzealia, obejmujące obrazy i grafiki, odznaczenia i medale, mundury i tablice pamiątkowe. Nie wszystkie zbiory zostały już dostatecznie opracowane, jednakże skorowidze, kartoteki osobowe i rzeczowe ułatwiają dotarcie do interesujących ich akt, przez korzystających z pomocy Fundacji. Siedziba Fundacji, w której pochowane są zbiory, mieści się w Toruniu przy ul. Wielkie Grabary 2 (056 652-21-86).

Informator, poza omówieniem poszczególnych działów i swoistym inwentarzem akt, w którym dla większości zainteresowanych najciekawsze są wspomniane teczki personalne, zawiera ułatwiający dotarcie do nich *Indeks osób*, stanowiący 1/3 objętości omawianej pracy. Od części zasadniczej *Informatora* oddziela go zbiór ilustracji, obejmujących dokumenty i fotografie oraz przykłady innych rodzajów materiałów. Jak sądzę, największe zainteresowanie mogą wzbudzić w trakcie studiowania *Informatora*, jak też ułatwić korzystanie ze zbiorów, wykazy akt – teczek osobowych, obejmujące osobno konspiratorów, kobiety – żołnierzy i kurierów, zawsze z uwzględnieniem aktualnej sygnatury. Na szczególną uwagę, obok „konspiratorów pomorskich”, zasługują, moim zdaniem, między innymi teczki pomorskich partyzantów (w tym przywódców „Gryfa”), pomorskich cichociemnych i „Pomorzan w konspiracji poza Pomorzem” (s. 76-81). Fundacja posiada też w dziale kolekcji i spuścizny niejako tylko ich fragmenty – „Materiały Konrada Ciechanowskiego” i „Materiały Tadeusza Jaszowskiego” – znanych badaczy i historyków dziejów konspiracji pomorskiej. (Warto nadmienić, na marginesie *Informatora*, iż podstawowa spuścizna Konrada Ciechanowskiego, zmarłego w 1996 r. została ofiarowana – przekazana przez rodzinę w 2002 r. do zbiorów Muzeum Stutthof).

Na uwagę badaczy zasługuje też uwzględniany w *Informatorze* „Wykaz opracowań niepublikowanych” (s. 172-176), będących w posiadaniu Fundacji, obejmujący 44 pozycje. Są to m.in. teksty i referatów opracowania dotyczące różnych problemów, powiatów, miast jednostek, osób i środowisk, jak też wspomnienia kombatantów i prace magisterskie.